

gramová komise začaly nedávno pracovat. Naši vědeckí pracovníci si uvědomili nejen, že vědecké instituce a organizovaná činnost v nich je nereprezentují, nýbrž naopak brání tomu, aby se jejich hlas svobodně uplatnil na historických křížovatkách našeho života; uvědomili si též, že bez iniciativy k obraně vlastních práv jakožto vědeckých osobností, k obraně vlastních morálních zájmů, visí vnitřní podstata jejich vědecké činnosti ve vzduchu, že je vydána stále těmž ohrožením, jako bylo to, jehož nepěkné výsledky a masivní doklady z nedávné doby jsou v paměti všech. Účastníci tohoto podniku si nepřejí, jak si snad někteří představují, prostě změnu na vedoucích pozicích. Nechtějí jednu byrokracii vyměnit jinou. Chtějí odstranit byrokratizaci vědy vůbec. Praktiky těch, kdo se za každou cenu udržují v čele institucí, ač patří docela zřejmě k fázi zkorumpování vědeckého svědomí, vzbuzují u nich útrpnost a rozhořčení nad necitlivostí k otázce bytí a nebytí vědy u nás.

LL č. 18, 27. června 1968

A.J. Liehm

O koho se opřít

Donedávna jsem se nesetkal s žádným příslušníkem KANu, jaksi jsem promeškal obrodnou příležitost. Až onehdy v Karlových Varech. Pozvali mě na svou schůzi a mně přišlo, že je to čest, když dnes nestranící pozvou sami od sebe komunistu na kus vážné řeči. Byl to hezký večer, a navíc politická schůze, po jakých se mi v uplynulých letech často stýskalo, třebaže schůzi nebývalo málo. Mluvílo se věcně, konkrétně, všichni účastníci toho večera měli zřejmě chuť angažovat se pro pokrok a rozvoj země, která je jejich vlastí, a přitom neměli jazyky prosáklé politickou rutinou a hlavy unavené tolika lety marných slov do hluchých uší. Události posledních měsíců u nás brali vážně, netoužili po hecu ani po moci, ale po upřímném, otevřeném partnerství, prostém úskoku a nástrah. A po právě takovém slově.

Na té schůzi vstal toho večera muž, jehož jméno jsem zapomněl, ale jeho slova opakují od té doby do omrzení každému, kdo je ochoten je poslouchat. Jsem z vesnice nedaleko odtud, říkal. Je tam 75% dělnického obyvatelstva. Před časem jsme založili KAN a našimi členy se stalo 70 proc. obyvatel obce. Zvolili mne předsedou a společně s několika dalšími jsme vypracovali pracovní program, obsahující řadu návrhů na řešení místních, komunálních problémů. S tímto programem jsme šli za funkcionáři KSČ i za členy národního výboru. Je nás tolik a tolik, řekli jsme, nechceme ani vaše místa, ani vaše funkce, ani vaši moc. Ale chceme, abyste si s námi sedli, uznali nás za partnery, abychom u jednoho stolu projednali naše návrhy a dohodli se, jak bychom společně mohli uskutečnit všechno uži-

tečně, co je v nich obsaženo. Odmítli s námi jednat. A odmítají dodnes. Už víc než dva měsíce.

Co máme dělat? zeptal se. Je tohle ta ruka nabízená ke spolupráci každému, kdo to s republikou myslí upřímně? Pochopte, my už nikdy zpátky necouváme. Můžeme být trpěliví, ale lidem trpělivost dochází. Nezmění-li se něco, dojde ke konfliktům. A naše vina to nebude. . .

Co jsem měl odpovědět? Řekl jsem, že to je přechodný stav, že přece oni ty své místní funkcionáře znají a já taky, že jsou mezi nimi jistě takoví, kteří by se rádi zabarikádovávali za svou místní mocí a nikoho k ní nepustili, ale že většina z nich prostě čeká, až jim někdo poví, co mají dělat, protože byli léta zvyklí provádět jenom, co se jim řeklo shora, a že já jsem přesvědčen, že to slovo shora brzy přijde, že nemůže nepřijít, že je přece nelze odkládat. . . atd. Oni se na mne dívali, jako se dívají lidé, kteří by rádi uvěřili, ale nemohou.

Věděli, že za nikoho nemluví, ale já přece všechno, co jsem jim řekl, cítím jako svou odpovědnost. A ta mě tíží. Stále víc. Po tom bezradně prázdném zasedání vedení Národní fronty, které vypadalo (aspoň podle novin), jako by se konalo v půli ledna a nikoli v polovině června. Věc se mi zdála tak jasná, tak srozumitelná, tak jasně pochopitelná. Chce-li vedení KSČ skutečně rozdrtit komunistickou pravičáckou reakci, která tak zkompromitovala stranu a socialismus, a dovést zemi k národnímu usmíření, v němž budeme moci začít všichni společně a líc, musí se přece opřít nejen o tu velkou část, a snad skutečně většinu členů strany, které o tohle upřímně jde, ale také o masu angažovaných nestraníků, kteří jsou jeho přirozeným a spolehlivým společníkem, protože chtějí docela zřejmě totéž. Socialistická reakce bude v tu chvíli rozmetána a s ní i jediná šance té nesocialistické.

Jenže. . . Minulý týden jsem slyšel (z dobře informovaných úst), že na aktivu Lidových milicí v Ruzyni připomněl jeden z řečníků za předsednickým stolem vnitrostranícký žertík o komunistech skalních, vodních a lesních a zvučně prohlásil, že strana se dnes musí opřít právě o ty první. Minul zřejmě především přítomně. Prosim, každý se opírá, o koho chce a o koho může. Osobně nepatřím k žádné kategorii z anekdoty, takže se mne to vlastně netýká. Ale snad to řečník ani tak nemyslel, snad to říkal jen vzhledem k obecenstvu, snad by to před jinými posluchači řekl zase jinak. Jenže o to právě jde. Lidé si dnes totiž všechno povědí, a když to půjde takhle dál, nebudou zítra věřit už zase nikomu. A nic. Ale nejde jenom o to. Proti názoru, o jehož správnosti jsem přesvědčen, že totiž hlavním problémem naší politické situace je, jak se KSČ dokáže postupem a bez otřesů rozdělit o moc s ostatními — stojí názor jiný. Podle něho je i naše situace situací klasického boje o moc, o udržení moci. Takový názor musí pochopitelně počítat především se skalami, s pretoriány, s úskokem a lstí. Není pochyb, že

takto chápaný boj o moc zastánci tohoto názoru vyhrají. Jenom se bojím, že s takto dobytou či uhájenou mocí zůstanou ještě mnohem víc sami než jejich předchůdci. Takže ta moc nikomu k ničemu nebude a zápas o ni půjde dál, už zase jinak.

Pofád si ale myslím, že to snad není tak. A čekám už stejně netrpělivě jako oni, jaká bude odpověď na otázky účastníků té schůze KAN.

Ale co kdyby se zkusilo nečekat. Kdyby se našli komunističtí funkcionáři a funkcionáři národních výborů, kteří nebudou čekat, až se jim řekne, a sami začnou otevřenou spoluprací se všemi, kdo jsou k takové spolupráci hotovi. Modelové situace, které tak vytvoří, mohou velice pomoci politickému centru při osudovém rozhodování.

LL č. 18, 27. června 1968

Pavel Kohout

Jak budu oběšen

Ve dvě v noci z pátku na sobotu mne zavolal jistý pan Novák, jak se představil, aby se mne zeptal, kde chci viset.

Zamyslel jsem se. Poté jsem mu popravdě odpověděl, že vlastně vůbec nechci viset.

Zachechtal se a pravil, že na mém názoru možná záleželo dřív, avšak nyní že se mne nikdo nebude ptát.

Mezitím jsem se probudil úplně a otázel se ho, proč se mne tedy ptá na takové podružnosti.

Začal mi spílat řka, abych nemyslel, že nás nějaký fígl zachrání před novou Budapeští. On, pan Novák, že je určen k tomu, aby se postaral o mne.

Vyslovil jsem otázku, mám-li sejít na ulici, anebo dostaví-li se on do mého bytu.

Nato mi oznámil, že mě ta sranda brzo přejde, a bez pozdravu zavěsil.

V sobotu mi byl poštou doručen dopis, podaný bez zpáteční adresy v Praze 9.

Jistý soudruh Morávek mi v něm sděluje jménem dělnické třídy, že jsem sionista i revizionista v jedné osobě. Soudruh Morávek má dobré zprávy, že jsem navíc rovněž agentem mezinárodního imperialismu. Poté, co moji lidé provedli puč v ÚV KSČ, vydám vbrzku pokyn, abychom byli připojeni k západnímu Německu.

Soudruh Morávek prohlašuje, že však tomu spolu s dělnickou třídou závčas zabrání, a končí ujištěním, že lucerna pro mne jest již připravena.

Nedá se rozhodně říci, že by politické dění v naší vlasti postrádalo zajímavosti.

Moje osobní situace je ovšem dosti komplikovaná.

Pan Novák i soudruh Morávek jsou zřejmě prochnuti stejnou mírou ušlechtilých pohnutek. Vzniká pro mne otázka, komu z nich mám dát přednost.

Představuji si, jak to bude probíhat, jestliže se shodou okolností dostaví oba ve stejnou dobu.

Soudruh Morávek slíbil přijít s dělnickou třídou, ale ani pan Novák výslovně neřekl, že mne navštíví sám.

U mého domu se tedy patrně setkají dva zástupy.

Budu-li dotázán, musím samozřejmě podle pravdy říci, že pan Novák se ohlásil dřív. Pak už záleží jenom na tom, zda to soudruh Morávek uzná.

Horší situace nastane, jestli se mě nikdo nezeptá. Tehdy musí obě strany vyložit své argumenty.

Pan Novák začne reklamovat svůj nárok na mne obviněním, že jsem psal ódy na Stalina.

Soudruh Morávek bude zdůvodňovat své přednostní právo tím, že jsem napsal Zářijové noci.

Pan Novák uvede, že jsem byl v ústředním výboru Svazu mládeže.

Soudruh Morávek namítne, že jsem byl v ústředním výboru Svazu spisovatelů.

Pan Novák prohlásí, že jsem zaprodanec Moskvy.

Soudruh Morávek prohlásí, že jsem zaprodanec Západu.

Pan Novák vykřikne, že jsem zradil demokracii.

Soudruh Morávek vykřikne, že jsem zradil revoluci.

Pan Novák se rozzlobí.

Soudruh Morávek se taky rozzlobí.

Zástupy začnou mručet. Bude se schylovat k bitce.

Tehdy přijde má veliká chvíle.

Zavolám na ně z okna, že jsem žid.

V ten moment se obě strany dohodnou a mé věšení proběhne už bez dalších svízeli v radostné čínorodé spolupráci všech.

Nejlepší na tom bude, že já vůbec nejsem žid.

Ale to jim neřeknu. Pro jeden živůtek nelze vydat všanc jedině pojítko mezi panem Novákem a soudruhem Morávkem. Budu se loučit s hřejivým pocitem, že jsem se zasloužil o jednotu obou nejextrémnějších křídel naší společnosti.

LL č. 18, 27. června 1968

MILAV STANO